

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

INTERNATIONAAL
VLAANDEREN

Flemish Foreign Affairs Council

**ADVIES OVER DE EU-KADEROVEREENKOMSTEN MET
VIETNAM EN DE FILIPIJNEN**

Advies 2013/5

7 maart 2013

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Achtergrond.....	3
2.1	Vietnam	3
2.2	Filipijnen	4
3.	De Kaderovereenkomst met Vietnam.....	5
3.1	Inhoud	5
3.2	Aandachtspunten voor Vlaanderen	5
4.	De Kaderovereenkomst met de Filipijnen.....	7
4.1	Inhoud	7
4.2	Aandachtspunten voor Vlaanderen	8
5.	Conclusie	9

1. INLEIDING

Tijdens haar vergadering van 18 januari 2013 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet tot instemming met de Kaderovereenkomst inzake een breed partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Socialistische Republiek Vietnam, anderzijds. Op haar vergadering van 25 januari 2013 hechtte zij haar goedkeuring aan het voorontwerp van decreet tot instemming met de Kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek der Filipijnen, anderzijds. Zij vroeg de Vlaamse minister, bevoegd voor het buitenlands beleid en de Europese aangelegenheden, het advies in te winnen van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (hierna: “de Raad”). Na bespreking op zijn vergadering van 25 februari 2013 en na een schriftelijke procedure keurde de Raad dit advies goed.

Gezien de gelijkaardige problematiek die aan de hogergenoemde overeenkomsten ten grondslag ligt, opteert de Raad ervoor om één advies te wijden aan de twee overeenkomsten. Deze werkwijze hanteerde hij tevens voor zijn eerdere advies over de EU-Kaderovereenkomsten met Indonesië en Zuid-Korea waarover hij in juli 2010 reeds adviseerde¹ en voor de Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomsten met Mongolië en Irak waarover hij in mei 2011 adviseerde².

2. ACHTERGROND

2.1 Vietnam

De huidige basis voor samenwerking tussen de Europese Unie (hierna: “EU”) en Vietnam is de Samenwerkingsovereenkomst uit 1995.³ Deze overeenkomst had als doel samenwerking op het gebied van bilaterale handel, investeringen, duurzame economische ontwikkeling, markthervormingen en de bestrijding van armoede. De EU onderhoudt tevens een ontwikkelingsrelatie met Vietnam. De strategienota EU-Vietnam 2007-2013 focust op (i) steun aan het socio-economische ontwikkelingsplan dat gericht is op het bestrijden van armoede en het halen van de Millenniumdoelstellingen en (ii) steun voor het gezondheidsbeleid gericht op de armen. Andere initiatieven zijn handelsgerelateerde steun en steun aan de strategische dialoog. Voor de gehele periode van de strategienota is ongeveer 300 miljoen euro voorzien. In minder dan 10 jaar heeft Vietnam 20 miljoen mensen uit de armoede gehaald en maakte het grote vooruitgang op het vlak van de Millenniumdoelstellingen in het domein van onderwijsinschrijvingen en kindersterfte. De sociale ongelijkheid en de integratie van Vietnam in de internationale economie moet verder aangepakt worden.⁴

Sinds 1995 is Vietnam lid van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten (hierna: “ASEAN”). In 2004 machtigde de Raad van Ministers de Europese Commissie om met ASEAN te onderhandelen over een regionale kaderovereenkomst voor partnerschap en samenwerking. Deze onderhandelingen liepen in

¹ STRATEGISCHE ADVIESRAAD INTERNATIONAAL VLAANDEREN (SARiV), *Advies over de EU-Kaderovereenkomsten met Indonesië en Zuid-Korea*, Advies 2010/8, 2 juli 2010.

² SARiV, *Advies over de EU-Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomsten met Mongolië en Irak*, Advies 2011/10, 18 mei 2011.

³ Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Socialistische Republiek Vietnam, *Pb. EG L136/29*, 7 juni 1996.

⁴ EUROPAID, *Vietnam*, 23.01.2013. [http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/vietnam/vietnam_en.htm]

2007 vast, waardoor besloten werd om met individuele ASEAN-landen te onderhandelen. De Kaderovereenkomst met Vietnam is de derde die de EU met een ASEAN-land sluit na Indonesië en de Filipijnen (zie *infra*, 4.). Zij vervangt niet alleen het bestaande wettelijk kader van de vorige samenwerkingsovereenkomst met Vietnam, maar ook van die tussen de Europese Economische Gemeenschap en de lidstaten van ASEAN van 1980, die in 1999 tot Vietnam was uitgebreid.⁵ De voorliggende Kaderovereenkomst slaat op vele vormen van samenwerking, onder meer op het gebied van handel, maar betreft geen vrijhandelsakkoord. Het sluiten van een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst is wel een voorwaarde om een vrijhandelsakkoord te kunnen sluiten. De onderhandelingen met Vietnam over een vrijhandelsakkoord zijn op 26 juni 2012 van start gegaan.

Vietnam is tevens lid van ASEM (*Asia-Europe Meeting*), een forum dat werd opgericht om de relatie en de dialoog tussen Azië en Europa te versterken⁶, en sinds 2007 van de Wereldhandelsorganisatie.

Het sluiten van een kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking betekent een nieuwe stap voor de betrekkingen tussen de Europese Unie en Vietnam. Vietnam is een strategische partner binnen de ASEAN en de hele regio in Zuidoost-Azië. De Kaderovereenkomst legt de wettelijke basis om een veelheid van acties mogelijk te maken. De bepalingen raken ook aan vele Vlaamse bevoegdheden. Het gaat dan ook om een gemengd verdrag in de zin van het Belgisch staatsrecht.

2.2 Filipijnen

De Filipijnen bestaan uit ca. 7000 eilandjes. Er wonen ongeveer 91 miljoen mensen. De belangrijkste economische sector is de dienstensector. De Filipijnen kennen een enorme inkomensongelijkheid.⁷ De samenwerking tussen de EU en de Filipijnen vindt zijn oorsprong in de samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap (hierna: “EG”) en ASEAN van 1980.⁸ In 1984 sloten de Europese Commissie en de Filipijnen een kaderovereenkomst voor ontwikkelingssamenwerking. Die relatie werd het voorbije decennium aanzienlijk verruimd. Aangezien de Filipijnen lid zijn van ASEAN, werd na het mislukken van de onderhandelingen voor een regionale samenwerkingsovereenkomst (zie *supra*, 2.1.), beslist om ook met de Filipijnen apart te onderhandelen.

De Kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en de Filipijnen is de eerste bilaterale overeenkomst tussen de EU en de Filipijnen. Net zoals voor de relatie met Vietnam betekent het sluiten van een kaderovereenkomst een belangrijke stap voor de onderlinge betrekkingen en voor de relaties van de EU met de gehele regio. Ook voor de Filipijnen is het sluiten van een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst een voorwaarde om een vrijhandelsakkoord met de EU te kunnen sluiten. Onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord worden in het vooruitzicht gesteld, maar zijn nog niet opgestart.

⁵ EUROPESE COMMISSIE, *Voorstel voor besluit van de Raad van [...] betreffende de ondertekening van de kaderovereenkomst inzake een breed partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Socialistische Republiek Vietnam, anderzijds*, COM(2010)699, Brussel, 29 november 2010, 2.

⁶ EUROPESE COMMISSIE, *Regions ASEM*. [<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/asean/>]

⁷ EUROPAID, *Philippines*, 2013. [http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/philippines/philippines_en.htm]; TRIAS, *Filipijnen*. [<http://www.triasngo.be/zuid/geografisch/filipijnen/>]

⁸ Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore en Thailand, lidstaten van de Association of South-East Asian Nations, *Pb. EG L 144/2*, 10 juni 1980.

De Filipijnen zijn tevens lid van ASEM (zie *supra*, 2.1.) en sinds 1995 van de Wereldhandelsorganisatie.

3. DE KADEROVEREENKOMST MET VIETNAM

3.1 Inhoud

Voor een gedetailleerde bespreking van de artikelen verwijst de Raad naar de memorie van toelichting bij het instemmingsdecreet.⁹

De Kaderovereenkomst met Vietnam is een verdere stap naar een grotere politieke en economische betrokkenheid van de EU in Zuidoost-Azië. De overeenkomst bevat de gebruikelijke politieke clausules inzake de mensenrechten, het Internationaal Strafhof, massavernietigingswapens, handvuurwapens en lichte wapens, en terrorismebestrijding, en geeft uitvoering aan het EU-beleid inzake belastingen en migratie. Zij beslaat tevens gebieden als gezondheid, milieu, klimaatverandering, energie, onderwijs en cultuur, arbeid, werkgelegenheid en sociale zaken, wetenschap en technologie en vervoer. Voorts komen in de overeenkomst juridische samenwerking, het witwassen van geld, het financieren van terrorisme, de georganiseerde misdaad en corruptie aan de orde. De Kaderovereenkomst bestrijkt ook gebieden die op vraag van Vietnam erin gekomen zijn, zoals samenwerking inzake de mensenrechten en de rechtsstaat, alsook inzake oorlogsresten en de preventie van natuurrampen.

Belangrijk is dat artikel 1, leden 1 en 2, en artikel 8 als “essentiële elementen” aangemerkt zijn, op basis waarvan de Kaderovereenkomst kan worden opgeschort. Deze artikelen bevatten algemene beginselen over mensenrechten, ontwikkelingsdoelstellingen en massavernietigingswapens. De Gemeenschappelijke Verklaring inzake artikel 57 (over de naleving van verplichtingen) bepaalt dat deze essentiële elementen kunnen leiden tot een materiële schending van de Kaderovereenkomst waarvoor de partijen passende maatregelen kunnen nemen.

3.2 Aandachtspunten voor Vlaanderen

Vietnam is een economisch interessante partner voor Vlaanderen, aangezien het deel uitmaakt van de zogenaamde “Next 11”¹⁰, potentiële groeilanden naast de BRICS¹¹. De memorie van toelichting geeft een overzicht van de handelsrelaties tussen Vietnam en Vlaanderen. In 2011 was Vietnam de 68ste exportmarkt voor Vlaanderen en de 43ste op de lijst van leveranciers. Er wordt ook verwezen naar een investeringsakkoord tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en Vietnam. Dit trad op 11 juni 1999 in werking.¹² De Kaderovereenkomst bepaalt in artikel 55 dat bilaterale samenwerkingsverbanden tussen de lidstaten en Vietnam kunnen blijven bestaan.

⁹ VLAAMSE REGERING, *Voorontwerp van memorie van toelichting*, VR/2013/1801/DOC.0021/3, Brussel, 18 januari 2013.

¹⁰ De Next 11 landen zijn Bangladesh, Egypte, Indonesië, Iran, Korea, Mexico, Nigeria, Pakistan, de Filipijnen, Turkije en Vietnam. Voor meer info, zie: GOLDMAN SACHS, *The Next 11*. [http://www.goldmansachs.com/gsam/individuals/products/growth_markets/n11/index.html]

¹¹ Acroniem om de groeilanden Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika te benoemen.

¹² VLAAMSE REGERING, *o.c.*, VR/2013/1801/DOC.0021/3, 3.

Naast de samenwerking op het vlak van handel en investeringen, is ook de samenwerking op vele andere domeinen, bv. toerisme (artikel 43) en ontwikkelingssamenwerking (titel II), belangrijk. Artikel 43 geeft aan dat de partijen streven naar een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van het toerisme overeenkomstig de ethische code van de Wereldorganisatie voor Toerisme en de principes van duurzaamheid. De partijen willen ook samenwerken om het natuurlijke en culturele erfgoed te bewaren en het potentieel van dat erfgoed aan te wenden, en zij willen het ecotoerisme bevorderen. Verder willen ze de toerismebedrijfstak aanmoedigen om de bilaterale samenwerking verder te ontwikkelen.

Titel II gaat in detail in op de aspecten van ontwikkelingssamenwerking die de partijen samen willen aanpakken. Dat artikel 1, lid 2, over de ontwikkelingsdoelstellingen als essentieel element wordt aangemerkt, wijst op het belang dat daaraan wordt gehecht.

Daarnaast stelt de Raad vast dat de memorie van toelichting verwijst naar een Memorandum van Overeenstemming (*Memorandum of Understanding*, hierna: "MoU") tussen Vlaanderen en Vietnam. De Vlaamse Regering nam op 18 januari 2013 nota van een mededeling van de Minister-president over het sluiten van het MoU.¹³ De Raad wenst dit advies aan te grijpen om daarbij enkele kritische reflecties te maken.

In de eerste plaats merkt de Raad op dat de Vlaamse Regering de laatste jaren minder actief gebruik lijkt te maken van het recht om exclusieve bilaterale verdragen te sluiten, in het bijzonder in vergelijking met het eerste decennium waarin Vlaanderen deze bevoegdheid had. Het initiatief tot het sluiten van verdragen lijkt momenteel in belangrijke mate overgelaten aan de federale overheid, waarna de Vlaamse overheid deze goedkeurt indien het om gemengde verdragen gaat. De Raad blijft het belangrijk vinden dat Vlaanderen volwaardige bilaterale verdragen sluit met relevante partners om strategische relaties uit te bouwen. De argumentatie die in de mededeling wordt aangehaald ("*Om de belangrijke administratieve last van periodieke gemengde commissies te vermijden wordt de voorkeur gegeven om gebruik te maken van het meer flexibel instrument van het 'memorandum of understanding'*") lijkt de Raad een onvoldoende reden om bilaterale relaties op zulke wijze vorm te geven. Een MoU kan beter worden gebruikt om specifieke deelakkoorden of afspraken over de uitvoering van een algemene kaderovereenkomst vorm te geven. Het MoU met Vietnam bevat enerzijds een brede waaier aan bepalingen die men klassiek in een verdragstekst verwacht en anderzijds bepalingen die handelen over de concrete uitvoering van de geformuleerde beleidsvoornemens die men in een werkprogramma ter uitvoering van een verdrag verwacht.

In de tweede plaats, en ofschoon hij het nut van het aangaan van nieuwe relaties met Vietnam geenszins betwijfelt, vraagt de Raad zich af wat het sluiten van een nieuw MoU betekent voor de bestaande bilaterale verdragsrelaties van Vlaanderen met andere landen. Hij heeft immers de indruk dat de financiële middelen die beschikbaar zijn om uitvoering te geven aan de bestaande verdragen en voor de invulling van de bilaterale relaties met de partnerlanden, in het bijzonder met de landen van Centraal- en Oost-Europa en Chili, nagenoeg volledig afgebouwd werden. Bovendien werd tot op heden nog geen uitvoering gegeven aan het voornemen¹⁴ uit het Vlaams Regeerakkoord 2009-2014 om de banden met de landen van de Westelijke Balkan aan te halen.

¹³ K. PEETERS, *Mededeling aan de Vlaamse Regering betreft Memorandum of Understanding (MoU) Vlaanderen – Vietnam*, VR/2013/1801/MED.0017, Brussel, 18 januari 2013; De Minister-president gaf een korte toelichting bij het MoU aan de Commissie Buitenlands Beleid, zie *Hand.* Vlaams Parlement Commissievergadering Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking 2012-2013, voorlopige versie, 5.

¹⁴ VLAAMSE REGERING, *Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame en warme samenleving*, Regeerakkoord 2009-2014, Brussel, 2009, 87.

In de derde plaats drukt de Raad zijn verwondering uit dat het MoU met Vietnam werd afgehandeld via een korte mededeling op de agenda van de Vlaamse Regering. Uit de ontwerptekst van het MoU, die als bijlage bij deze mededeling werd meegegeven, blijkt nochtans dat de voorgenomen samenwerking betrekking heeft op diverse beleidsdomeinen. Men zou derhalve verwachten dat de Vlaamse Regering op basis van een nota tot een consensusbeslissing komt om zulke brede relaties aan te gaan met Vietnam. Zelfs als dit onderwerp besproken is geweest op het ambtelijk Strategisch Overleg Internationale Aangelegenheden (SOIA), is het voor de Raad onduidelijk in welke mate deze mededeling het (financieel) engagement van alle ministers van de Vlaamse Regering verzekert om uitvoering te geven aan de in het MoU gemaakte afspraken die op hun beleidsdomein betrekking hebben.

Daarnaast betreurt de Raad dat hij niet vooraf geconsulteerd werd over dit dossier (hoewel het formuleren van een advies over het sluiten van een dergelijk MoU niet letterlijk in artikel 4 van zijn oprichtingsdecreet is opgenomen). Het is een gemiste kans om voorafgaandelijk gebruik te maken van het bestaande advieskanaal, in plaats van dit enkel te consulteren over verdragen die reeds zijn gesloten en waarbij de Raad enkel nog kan reflecteren over de tenuitvoerlegging ervan in Vlaanderen.

Ten slotte merkt de Raad op dat het MoU op geen enkele wijze refereert naar de Kaderovereenkomst met Vietnam, terwijl dit dossier reeds bijna 2 jaar geleden op de agenda van de Vlaamse Regering stond voor de goedkeuring en machtiging tot ondertekening.¹⁵ Zoals hierboven beschreven zijn er heel wat aanknopingspunten met Vlaamse beleidsdomeinen in de Kaderovereenkomst. Het spreekt voor zich dat het Vlaamse bilateraal beleid best kadert in het Europese extern beleid. Het MoU had derhalve het verband kunnen leggen met relevante bepalingen van de Kaderovereenkomst. Zo vormt bijvoorbeeld artikel 34 van de Kaderovereenkomst inzake het opruimen van oorlogsresten, dat volgens de memorie van toelichting op vraag van Vietnam werd opgenomen in de tekst, een concreet aanknopingspunt. Vlaanderen beschikt namelijk met Apopo over een organisatie die op dat vlak reeds een palmares kan voorleggen en die tevens reeds kon rekenen op financiële steun van de Vlaamse overheid voor haar activiteiten in Mozambique.

4. DE KADEROVEREENKOMST MET DE FILIPIJNEN

4.1 Inhoud

Voor een gedetailleerde bespreking van de artikelen verwijst de Raad naar de memorie van toelichting bij het instemmingsdecreet.¹⁶

De samenwerking tussen de EU en de Filipijnen zal plaatsvinden op een breed aantal terreinen, waaronder mensenrechten, massavernietigingswapens, antiterrorisme, handel, milieu, transport, onderwijs en cultuur. Tevens wordt samenwerking gezocht bij de aanpak van corruptie, het witwassen van geld, financiering van terrorisme en illegale drugshandel. Daarnaast zal worden samengewerkt op terreinen van specifiek belang voor de relatie tussen de EU en de Filipijnen zoals conflictpreventie, rampenmanagement en ontwikkelingssamenwerking.

¹⁵ VLAAMSE REGERING, *Nota aan de Vlaamse Regering betreft de goedkeuring en machtiging tot ondertekening van de kaderovereenkomst inzake een breed partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Socialistische Republiek Vietnam, anderzijds*, VR/2011/0402/DOC.0053, Brussel, 2 april 2011.

¹⁶ VLAAMSE REGERING, *Voorontwerp van memorie van toelichting*, VR/2013/2501/DOC.0043/3, Brussel, 25 januari 2013, 4-5.

Net zoals in de Kaderovereenkomst met Vietnam zijn bepaalde artikelen aangemerkt als essentieel element, op basis waarvan de Kaderovereenkomst kan worden opgeschort. Dit geldt voor artikel 1, lid 1, en artikel 8, lid 2. Deze artikelen bevatten algemene beginselen over mensenrechten en massavernietigingswapens. Artikel 53 (over de naleving van verplichtingen) bepaalt dat deze essentiële elementen kunnen leiden tot een materiële schending van de overeenkomst waarvoor de partijen passende maatregelen kunnen nemen.

4.2 Aandachtspunten voor Vlaanderen

De Filipijnen zijn een economisch interessante partner voor Vlaanderen, aangezien ze deel uitmaken van de Next 11 (zie *supra*, 3.2.). De memorie van toelichting geeft een overzicht van de handelsrelaties tussen de Filipijnen en Vlaanderen. In 2011 waren de Filipijnen de 64ste exportmarkt voor Vlaanderen en stonden ze de 68ste op de lijst van leveranciers.¹⁷ Er wordt ook verwezen naar een investeringsakkoord tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en de Filipijnen. Dit trad op 19 december 2003 in werking.¹⁸ De Kaderovereenkomst bepaalt in artikel 52 dat bilaterale samenwerkingsverbanden tussen de lidstaten en de Filipijnen kunnen blijven bestaan.

Naast de samenwerking op het vlak van handel en investeringen (titel III), en ontwikkelingssamenwerking (artikel 29) is ook de samenwerking op vele andere domeinen, bv. toerisme (artikel 42), belangrijk. De inhoud van het artikel is vergelijkbaar met de Kaderovereenkomst met Vietnam.

¹⁷ VLAAMSE REGERING, VR/2013/2501/DOC.0043/3, o.c., 3.

¹⁸ *Ibid*, 4.

5. CONCLUSIE

De Raad gaat akkoord met beide ontwerpen van instemmingsdecreet. Deze Kaderovereenkomsten beogen naast samenwerking inzake handel ook samenwerking op andere domeinen zoals mensenrechten, cultuur, gerechtelijke samenwerking, milieu, toerisme, onderwijs, enz. Dit laat de EU toe om met Vietnam en de Filipijnen sterkere relaties op te bouwen.

De Kaderovereenkomsten bepalen tevens dat bilaterale samenwerkingsverbanden tussen de lidstaten en de Filipijnen kunnen blijven bestaan. De Raad spoort de Vlaamse Regering aan om ten volle de mogelijkheden van de Kaderovereenkomsten te onderzoeken en te benutten en bij de invulling van haar bilaterale relaties met deze landen ook maximaal ermee rekening te houden.

Namens de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen,

Hoogachtend,

(getekend)

Prof. Dr. Jan Wouters
Voorzitter

(getekend)

Freddy Evens
Secretaris

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

Opdracht

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) is een onafhankelijk adviesorgaan van de Vlaamse Regering. Hij adviseert de Vlaamse Regering bij de totstandkoming van haar buitenlands beleid, haar beleid inzake internationaal ondernemen, toerisme en internationale samenwerking. Hij doet dit hetzij op vraag van de Vlaamse Regering, hetzij uit eigen beweging.

Samenstelling

Leden	Plaatsvervangers
1° Voorzitter: Prof. dr. Jan Wouters (gewoon hoogleraar internationaal en Europees recht, KU Leuven)	
2° Anne Lybaert (zaakvoerder IRMAS)	
3° Hans De Belder (oud-diplomaat)	
4° Jean Bossuyt (hoofd strategie European Centre for Development Policy Management Maastricht)	
5° Kim Van der Borgh (docent internationaal handelsrecht en handelspolitiek, VUB)	
6° Johan Erauw (gewoon hoogleraar Universiteit Gent)	
7° Luc Vandenbroucke (Senior Advisor to the CEO, Barco en zaakvoerder LVDB Consult)	
8° Rudi Hoebeek (Gedelegeerd bestuurder Hoebeek NV)	
9° Patrick De Groote (hoogleraar geografie en toerisme, Universiteit Hasselt)	
10° Johan De Meester (zaakvoerder Viking Reizen)	
11° Els Dirix (ABVV)	Mehdi Koocheki (ABVV)
12° Renaat Hanssens (ACV)	Jessie Van Couwenberghe (ACV)
13° Geert Eggermont (UNIZO)	Veronique Willems (UNIZO)
14° Anneliese Daelemans (Voka-Vlaams Economisch Verbond)	Jan Van Doren (Voka- Vlaams Economisch Verbond)
15° Wiske Jult (11.11.11.)	Koen Detavernier (11.11.11.)
16° Gijs Justaert (Wereldsolidariteit)	Els Hertogen (Wereldsolidariteit)
17° Annuschka Vandewalle (fos)	Kwaku Acheampong (fos)
18° Isabel Vertriest (Oxfam Wereldwinkels)	Lode Delbare (Trias)
19° Eve Diels (Ho.Re.Ca Vlaanderen)	Jan Van Steen (directeur Omnia)
20° Jan Jassogne (CIB Vlaanderen)	Peggy Verzele (CIB Vlaanderen – VIVO)

Secretariaat:

Freddy Evens (secretaris)
Eva Haeveryans (beleidsmedewerker)
Roos Van de Cruys (beleidsmedewerker)
Jolien Mespreuve (administratief deskundige)